

AXBOROTLASHUV JARAYONINING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna

SHDPI- *Biologiya yo 'nalishi talabasi*

Qo'ziboyev Davron Sobir o'g'li

davronquziboev@gmail.com

SHDPI-*Biologiya yo 'nalishi talabasi*

Nurmamatov Humoyun Uchqun o'g'li

Nurmamatovhumoyun180@gmail.com

Annotatsiya: *Axborot turli ijtimoiy qatlamlar, professional va milliy guruhlar vakillariga har xil ta'sir qilish barobarida uni suiste'mol qilish amaliyoti turli guruhlarda bir-biridan keskin farq qilishi mumkin. Bu eng avvalo, axborot manbai minimal (televideniye, radio), ayrimlarda esa keng (internet, yangi telekommunikatsiyalar tizimi) bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *Axborotlashuv, axborot, jamiyat, ijtimoiy qatlamlar, axborotlashgan jamiyat, mutaxassislar, ijtimoiy hayot.*

Abstract: *As information has different effects on representatives of different social strata, professional and national groups, the practice of its abuse can be drastically different in different groups. First of all, the source of information can be minimal (television, radio), and in some cases it can be extensive (internet, new telecommunications system).*

Keywords: *communication, information, society, social strata, informed society, specialists, social life.*

Аннотация: *Поскольку информация оказывает различное воздействие на представителей разных социальных слоев, профессиональных и национальных групп, практика злоупотребления ею может существенно различаться в разных группах. Прежде всего, источник информации может быть минимальным (телевидение, радио), а в некоторых случаях и обширным (Интернет, новая телекоммуникационная система).*

Ключевые слова: *Информация, информация, общество, социальные слои, информационное общество, эксперты, общественная жизнь.*

Axborotlashuv jarayoni jamiyatdagi iqtisodiy hamda ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. G'arb sotsiologlari fikriga ko'ra, axborotlashgan jamiyat:

- *texnika sohasida*- ishlab chiqarish, iqtisodiyot, ta'lim va maishiy hayotga axborot texnologiyalarining keng joriy etilishi;

-*iqtisodiy hayotda*- axborotning tovarga aylanishi

-*ijtimoiy hayotda*- axborot turmush, hayot darajasining o'zgarishi asosiy omiliga aylanishi;

-*siyosiy sohada*- keng miqyosda fikr almashishga zamin yaratuvchi xilma-xil axborotlarni erkin olishga yo'l ochilishi;-

- *madaniyat sohasida*- axborot almashinuvi davr ehtiyojlariga javob beradigan normalar va qadriyatlarining shakllanishi bilan xarakterlanadi.

Ayni paytda axborotlashgan jamiyat:

-uyda ishlashning kengayishiga, transport harakatining kamayishiga va buning oqibatida tabiatga tushadigan yukning keskin qisqarishiga olib keladi;

-ish kunning qisqarishi, odamlarning uyda ko'proq bo'lishiga oilaviy muhitning barqarorlashishiga zamin yaratadi;

-keyingi yuz yilliklarda kishilar shahar yashash va ishlash uchun eng qulay makon, degan xulosaga keldilar. Axborotlashuv jarayoni esa, qishloqdan turib ham butun olam bilan muloqot qilish, eng obro'li tashkilotlarda ishlash, shahar aholisi bahramand bo'layotgan madaniyat yutuqlarini istifoda etish imkonini yaratadi. Bu esa, o'z navbatida nisbatan osuda va tinch bo'lgan, tabiatga yaqin qishloqlarga qaytish yoki u yerda doimiy qolish uchun zamin yaratadi.

-masofaviy ta'lim bilim olishning eng qulay shakliga aylanish barobarida, aholining keng qatlamlari uchun elitar oliy ta'lim muassasalari eshiklarining ochilishiga zamin yaratadi. Sodda qilib aytganda, ma'lumotlilik ko'p darajada insonning xohish irodasiga bog'liq bo'lib qoladi.

Ayni paytda, Axborotlashuv jarayoni bir qator muammolarni ham keltirib chiqarmoqda:

“Yumshoq erotika”dan tortib “ochiq pornografiya”gacha bo'lgan hodisalar bilan bog'liq muammolar ana shular jumlasidandir. Bunday holatlarning oldini to'la-to'kis olib bo'lmaydi. Zero, axborot tarmoqlarining uzilishsiz ishlashi uning muhim sifatliy belgisi hisoblanadi. Bu jarayon doimiy takomillashuvni boshdan kechirmoqda.

Demak, yuqoridagi muammolar yo'lga qanchalik to'siq qo'yilmasin doimo ularni aylanib o'tish imkoniyati mavjud bo'ladi.

Yana bir muammo mualliflik va intellektual mulk huquqining buzilishi bilan bog'liq. Shunday ekan, axborot tarmog'ida ko'pchilik ko'ra olmaydigan hududlar yuzaga kelishi tabiiy. Bugungi kunda kompaniyalar o'z axborotlarini himoya qilish va ruxsat etilmagan tashrifning oldini olish uchun katta mablag'lar sarflayotgani ham shundan.

Shu bilan birga muayyan axborotlarni yashirish tortib, uni noqonuniy ravishda e'lon qilishgacha bo'lgan ko'rinishlarda namoyon bo'ladigan suiste'molliklar ham kelib chiqishi mumkin.

Axborot turli ijtimoiy qatlamlar, professional va milliy guruhlar vakillariga har xil ta'sir qilish barobarida uni suiste'mol qilish amaliyoti turli guruhlarda bir-biridan keskin farq qilishi mumkin. Bu eng avvalo, axborot manbai minimal (televideniye, radio), ayrimlarda esa keng (internet, yangi telekommunikatsiyalar tizimi) bo'lishi mumkin.

Mutaxassislar fikriga ko'ra, bugungi kunda jamiyatda aynan axborotni olish, unga yo'l topish sohasida keskin bo'linish, tabaqalashuv sodir bo'lmoqda.

Yoshlar o'zining harakatchanligi yangilikka intiluvchanligi hamda o'z vaqt resusriga egaligi tufayli yuqori darajada kommunikativ faollik ko'rsatishadi. Boshqa guruhlarda esa, nisbatan passivlik kuzatiladi. Ularga xos bunday xususiyatlar salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Bu birinchi guruh uchun tobora faollashayotgan agressiv siyosiy ta'sirg'anib berilib ketish xavfini mavjudligida, ikkinchi guruhning esa, pozitiv mazmunga ega axborotlar ta'sirtidan tashqarida qolishda ifodalanadi.

Xulosa: Hozirgi kunda axborotlashgan jamiyat, uyda ishlashning kengayishiga, transport harakatining kamayishiga va buning oqibatida tabiatga tushadigan yukning keskin qisqarishiga olib keladi. Va yana shuni ham ta'kidlash kerakki, axborotlashgan jamiyatda ish kunining

qisqarishi odamlarning uyda ko‘proq bo‘lishiga va oilaviy muhitning barqarorlashishiga zamin yaratadi.

Axborotlashuv jarayoni bir qator muammolarni ham keltirib chiqaradi: Pornografik vidiolarning tarqalishi, mualliflik huquqi va intellektual mulk huquqlarining buzilishi kabilarni misol sifatida keltirishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. B.M.Umarov. M.X.Ahmedova. OCHIQ AXBOROT TIZIMLARIDA-PSIXOLOGIK XAVFSIZLIK. Toshkent-2013. 17-18.
2. Berdiyeva, Gulnoza, and Avazbek Narzulloyev. “VIRTUAL BORLIQ VA UNING TURLI SOHALARDA QO ‘LLANILISHI.” Solution of social problems in management and economy 3.4 (2024): 18-23
3. Berdieva, Gulnoza. “The Role, Importance And Relevance Of Information Technology In The Motivational Phase Of Teaching.” The American Journal of Applied sciences 3.04 (2021): 334-338.
4. Berdiyeva, G. “INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI OQITISHDA MASOFAVIY TALIM TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI.” Экономика и социум 12-1 (91) (2021): 146-150.
5. Berdieva, Gulnoza, and Named after Nizami. “The importance of students’ use of information technology in computer science.” (2021).
6. Бердиева, Гулноза. “ Электрон таълимни ташкил этиш ва ахборот тизимлари таҳлили” Муғаллим ҳам узликсиз билимлендириу Илмиу-методикалик журнал 3.3(2022):121-123
7. Berdiyeva, Gulnoza. “TA’LIMDA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH.” THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH Turkey International scientific-online conference 4.1(2022): 150-152.
8. Jurayev, Suhrobjon. “GENERAL ISSUES OF IMAGE PROCESSING AND ANALYSIS AND CAPABILITIES OF WEB PROGRAMMING LANGUAGES.” Академические исследования в современной науке 3.4 (2024): 97-108.
9. Jurayev, Suhrobjon. “TASVIRLARGA ISHLOV BERISH VA TAHLIL ETISHNING UMUMIY MASALALARI VA WEB DASTURLASH TILLARINING IMKONIYATLARI.” Инновационные исследования в современном мире: теория и практика 3.1 (2024): 113-122.
10. Saloxiddin o‘g‘li, Jurayev Suxrob, and Botirov Odilbek Hayrullo o‘g‘li. “MODERN SERVER TECHNOLOGIES.” НАУЧНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ОТКРЫТИЯ 2019: сборник статей X (2019): 53.
11. Shamsiddinov, G‘iyosjon, Barchin Ro‘ziqulova, and Laziza Inatillayeva. “BOSHLANG ‘ICH TA’LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA AFZALLIKLARI.” Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования 3.10 (2024): 39-41.
12. Shamsiddinov, G‘iyosjon, Umida Nurmaxmatova, and Durdona Turayeva. “INFORMATIKA VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TA’LIM JARAYONIDAGI O‘RNI.” Science and innovation in the education system 3.4 (2024): 102-105.

13. Shamsiddinov, G'iyosjon, Jasmina Murodulloyeva, and Durдона Turayeva. "GLOBAL IQLIM O 'ZGARISHI SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI SAQLASHNING ZAMONAVIY, INNOVATSION USULLARI." *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 3.3 (2024): 103-106.
14. Ashirova, Mavluda, and Muxiba Yaxiyaxonova. "RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA KRIPTOVALYUTA VA BITKOIN." *Международная конференция академических наук*. Vol. 3. No. 4. 2024.
15. Яхияханова, Мухиба. "RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences* 4 (2024).
16. Ashirova, Mavluda, and Muxiba Yaxiyaxonova. "RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA KRIPTOVALYUTA VA BITKOIN." *Международная конференция академических наук*. Vol. 3. No. 4. 2024.
17. Sh, Mavlonov Sh, and F. B. Jurayeva. "ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA MINTAQALAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH." *Экономика и социум* 10 (125) (2024): 234-238.
18. Aliqulov, Sh. "M. Yaxiyaxonova. Ta'lim samaradorligini oshirishda kreativ va zamonaviy metodlarning ahamiyati. Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyani Qo'llashning ta'lim samaradorligiga ta'siri: xalqaro Tajribalar va rivojlanish istiqbollari." (2024).
19. Shukurullo Fayzullo o'g'li, Aliqulov. "TA'LIMDA MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH." *PEDAGOGS* 50.2 (2024): 51-55.
20. Shamsiddinov, G'iyosjon, Jasmina Murodulloyeva, and Umida Nurmaxmatova. "YASHIL IQTISODIYOT VA YO'NALISHLARI BO'YICHA TA'LIM DASTURLARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI." *Models and methods in modern science* 3.5 (2024): 44-49.
21. Shamsiddinov, G'iyosjon, and Temurbek Zarifov. "GLOBAL TARMOQ QURISHDA TARMOQ QURILMALARIDAN FOYDALANISH VA TARMOQ TOPOLOGIYALARINING O'RNI." *Science and innovation in the education system* 3.5 (2024): 50-60.
- 22.
23. Raxmatov Sherqo'zi Akbar Kodirov. "Ta'lim jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi" *Pedagogis Internatsional research* ISSN:281-4027_SJIF:4.995. 2023/5/15
24. Jalilova, Sevinch, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "KUNDALIK HAYOTIMIZDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR." *Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения* 3.3 (2024): 13-17.
25. Xurramova, Sarvinoz, Marjona Yusupova, and Muxiba Yaxiyaxonova. "OLIY TA'LIM TIZIMIDA BULUTLI TEXNOLOGIYALARNING IMKONIYATLARI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 3.3 (2024): 36-38.